

Luna octombrie mai este numită în popor și Brumărel, pentru că „începe să brumuiască”. Conform tradiției, poporul umple lumea de făpturi, însufletind fenomenele naturii, lunile și zilele anului... Tudor Pamfile, în Sărbătorile la români, redă o versificație, după câte „se pare cărturărească”, menționează el, preluată din Material folcloric, în care este descrisă această lună neprietenoasă: „Octomvrie e necăjos și suflă rece,/ Pasul leneș nu se trece, / El pe unde merge pârlește/ Și copacii verzi nu-i iubește./ Golanii, să-i vadă, nu-i place,/ Cu leneșii el n-are pace./ Face pe leneși să plângă/ Și la pieptu-și să se strângă./ Tremură de-a lui frică/ Și pielea i-o înfurnică!”.

Cu toate acestea, luna octombrie are și zile însorite, ea este corolarul bogăției vegetale din lunile de vară și de la începutul toamnei, de aceea tocmai în această lună este sărbătorită Ziua Recoltei.

Calendarul creștin ortodox semnalează la 1 octombrie Acoperământul Maicii Domnului. Iar în popor, după cum ne informează Tudor Pamfile, în lucrarea citată, prin Bucovina și o parte din Moldova, se numește Procoavă sau Procoavele. Este o sărbătoare mai cu seamă a femeilor.

„Sfântul Procoavă se crede că este un sfânt sfințit de Dumnezeu printre cei dintâi. El acoperă pământul cu stratul de zăpadă; de aceea fetele se închină lui ca să le acopere și capul lor cu belșugul părului, precum și ca să le ajute spre a se mărita cât mai curând.

Prin județul Neamț, Procoavele se serbează pentru vite, sau «ca să ne acopere Maica Domnului și să ne aibă în pază de toate primejdiile: de înec, de foc, de cumpănă, de năpastie, de ducă-se-pe-pustiu sau ucigă-l-toaca și de vrăjmașul cel rău»”.

Prin unele părți, tot din Bucovina, se scot icoanele la câmp și se face aghiasma. Prin unele locuri este zi de hram. Iar pe alocuri se povestește că, pe vremea lui, „Sfântul Andrei a văzut pe Maica Domnului plutind în văzduh, cu mâinile întinse, rugându-se lui Dumnezeu pentru neamul omenesc”. Sfânta Cuvioasă Parascheva este consemnată în calendarul ortodox în ziua de 14 octombrie, pentru poporul român de pretutindeni sărbătoarea, indiferent în ce zi cade, este cunoscută sub numele de Vinerea mare sau Vinerea celor 12 vineri, care prin Bucovina mai este cunoscută și ca Nicuvioasa, după cum aflăm de la Elena Niculiță Voronca (Datinile și credințele poporului român).

Tot ea dă și lista celor 12 vineri, sunt cele dinaintea următoarelor sărbători: Sf. Andrei, Crăciun, Stratenie (Stretenie, numele popular al Întâmpinării Domnului, 2 februarie), 40 de Sfinți, Blagoviștenie (popular, Buna Vestire - 25 martie), Duminica mare, Sânzieni, Sf. Petru, Schimbarea la

față, Sf. Maria, Tăierea capului Sf. Ioan, Ziua Crucii.

Moaștele sfintei sunt depuse la biserica Trei Ierarhi din Iași, de unde „se scot în procesiune în acea zi de mare sărbătoare, când aproape din toată Moldova, din Basarabia și Bucovina se adună lângă sfânta raclă o mare de credincioși”, afirmă Pamfile (op. cit.), dar vreau să spun că și în zilele noastre, la această procesiune se strâng oameni din toată țara, nu numai din locurile menționate în carte. Sărbătoarea aceasta, după numele Sfintelor Moaște, se mai numește și Sfânta Vineri din Iași. „Românii basarabeni povestesc, prin împrejurimile Akkermanului, legenda unui izvor numit al Sfintei Paraschiva, în următorul cuprins: «Demult, de foarte mult, pe când pe aci mișuia hoardele tătărăști, o bandă de tătari a pus mâna pe o fată de o frumuseță mare, care se numea Paraschiva. Prizoniera a fost vândută în haremul unui pașă din Akkerman. Pașa, cum a văzut acea fată, a căzut fermecat de atâta frumuseță și a voit să o înduplece cu fel de fel de daruri scumpe, ca să-i fie de nevastă. Dar totul a fost în zadar: fata n-a voit să se facă cadână. Atunci pașa a turbat de mânie și într-o noapte a voit s-o ia cu sila, însă fata a izbutit să fugă din harem. Soldații trimiși ca s-o prindă au găsit-o pe malul limanului și, când ereau să puie mâna pe dânsa, ea s-a prefăcut într-un izvor». „Prin jud. Muscel «poporul știe că sfânta aceasta a fost o fată săracă, fără părinți, care-și dădea și bucățica din gură săracilor; d-aia s-a făcut sfântă.

Prin unele părți se crede că Sf. Paraschiva a fost chinuită de păgâni într-o vineri, și de aceea, în orice zi ar cădea această sărbătoare, poporul o numește Vinerea mare și o socotește una din cele mai mari sărbători”.

Tot din Tudor Pamfile (op. cit.) de unde am luat cele relatate mai sus, aflăm că prin Tecuci există credința că Sfânta a fost chinuită de păgâni, a fost fiartă „în pucioasă și în smoală” și, în acest sens, redă și o variantă a unui colind care circulă: „Sus pe slava cerului,/La poalele raiului, La scaunul Domnului,/ La scaun de judecată,/ Unde vine lumea toată,/ Genuncheat-a Sfânta Vineri,/ Genunchea/ Și mi-și plângea:- Știi Doamne că m-ai trimis, / Pământul să ți-l botez./ Toți s-au dat botezului,/ Numai una nu s-a dat:/ Cetatea Iordanului/ Nu s-a dat botezului,/Nici creștinătăților./ Dar pe mine prinsu-m-au,/ În cazan băgatu-m-au/ Și trei zile fiertu-m-au,/ Numa-n ceară și-n rășină./ Apoi strecuratu-m-au, / În gard aruncatu-m-au;/ Și-am făcut cum am putut/ Și la tine c-am venit,/ Să-mi dai sfinți de ajutor./ Pe Irod ca să-l omor!”.

Bineînțeles că nici superstițiile și obiceiurile nu lipsesc. Nu se lucrează în această zi, fiind primejdie de boale, în nici un caz nu se cosește, fiind rău de trăsnet, de grindină și de boli de ochi.

Prin unele locuri se crede că oricine coase sau toarce, în această zi ca și în celelalte 12 vineri de peste an, va face negi pe mâini. Voronca (op. cit.), la alte nenumărate superstiții legate de ziua de vineri, adaugă: „Oamenii orișicând să cânte, dar în zile mari de post, și mai ales vinerea să nu cânte. Zice că tare pedepsește Dumnezeu pe cei ce se veselesc și cântă în ziua care a murit el”.

Unii postesc de această sărbătoare, indiferent în ce zi cade, alții țin chiar post negru (adică nu mănâncă deloc) sau nu beau vin roșu, nu mănâncă nuci, castraveți și alte poame care au cruce.

Pe alocuri, Vinerea mare este zi de soroc, nu de Sf. Dumitru, adică se încheie învoielile făcute cu păzitorii de vite, cu pândarii, precum și de închirieri ale imașurilor ș.a. Tot în această zi se slobod oile la berbeci pentru prăsire. Eliberate de păzitorii de țarine, acestea, precum și livezile și islazurile, pot fi păscute de vite.

Iar în așteptarea iernii, gospodarii își fac cumpărături din târguri și iarmaroace. „Acum, de Vinerea mare, își cumpără și soarele cojoc. Alții zic că-și cumpără și Sfântul Dumitru”. Prin Bucovina, ziua de Cuvioasa Paraschiva, împreună cu altă Sfântă Paraschiva, care poporul zice că ar cădea a doua zi de Sfântul Dumitru, pe 27 octombrie, alcătuiesc Vinerelele, așa că, între 14 și 27 octombrie, nu e bine să se semene secară, cine ar încălca această datină, se zice că ar muri. Iar vremea dintre aceste două sărbători, de la Cuvioasa Paraschiva la Sfântul Dumitru, se zice că nu se schimbă.

Calendarul creștin ortodox sărbătorește de Sfântul Dumitru doi sfinți: Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de mir (Sâmedru, în popor) pe 26 octombrie și Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor, ale cărui moaște se află în Catedrala Patriarhală, în ziua de 27 octombrie.

Sfântul Dumitru, Sâmedru (și alte variante Sânmedru, Sumedru ș.a.) se păzește în popor cu nelucru, prin Oltenia se crede că omului care păstrează cu sfințenie această zi nu-i atacă lupii vitele. Prin Muscel, ciobanii folosesc această zi pentru previziunile meteorologice, ei își aștern dulama în mijlocul oilor, dacă va veni o oaie albă să se culce pe ea, înseamnă că iarna va fi blândă, dacă se culcă una neagră, va fi iarnă grea. Tot pe acolo, ciobanii privesc cerul, dacă este lună plină și cer senin, iarna va fi bună; dacă cerul va fi acoperit de nori, dacă plouă sau ninge, va fi iarnă aspră, zăpezi grele și ger cumplit.

Prin Bucovina, numai până în această zi se poate semăna usturoiul, cine-l pune după Sf. Dumitru va avea pagubă-n gospodărie sau îi vor muri copiii. Dar cine are usturoi semănat până la această dată, poate să semene și după aceea.

Prin unele părți din Dobrogea există datina Saiegiilor: mai mulți flăcăi se adună la o casă, de unde pornesc prin sat cântând din fluiere și cavale, având printre ei și un băiat îmbrăcat în cadână. Oamenii le dau bani, bacșișuri (evident că este în amintirea stăpânirii turcești).

Sfântul Dumitru este ziua soroacelor pentru slujbe și închirieri, iar întocmirea de noi învoieli este prilej de aldămașuri și veselie. I.A.Zanne, în Proverbele sale, redă și o zicală a macedoromânilor (care se referă și la lucruri mai puțin vesele): Li-apiri Sumedru, adică Sumedru e la poartă (și n-are cu ce-și plăti datoriile). Una din cele mai mari Sâmbete a morților, sau Sâmbete a moșilor este sâmbăta ce cade înainte de Sf. Dumitru, care, în Bucovina, se numește Moșii de toamnă.

În ajunul Sfântului Dumitru, și după cum consemnează Sim. Fl.Marian în Sărbătorile, și în seara de Sf. Dumitru este datina aprinderii focurilor, cunoscute sub numele de Focul lui Sumedru sau Sâmedru.

Prin Muscel, prin părțile muntoase, copiii și flăcăii suie pe munte și taie brazi pe care-i târăsc în vale, strângându-i într-un morman pe câmp, câțiva flăcăi voinici aduc un brad cât o turlă de biserică pe care cu greu îl potriveșc într-o groapă, anume făcută în pământ, acest brad este curățat de crăci, cam cât un stat de om, pe o parte. „Aici pun întâi strujele, apoi așchii subțiri și țândări de lăturoi, ca să facă ceva jăratec, iar deasupra și printre ramuri grămădesc din rășputeri din cetina adusă. Și când clopotele de vecernie pornesc să sune, se aude: - Hei gata? Un copil aruncă o lumânărică aprinsă în strujele uscate. Puțin fum, și îndată limbi de foc aleargă în toate părțile”. Din când în când se strigă „Hai la focul de Sumedru”. În acest timp, femeii bătrâne și neveste aleargă la petrecere, cu covrigi, straițe cu nuci, sau cu mere, pâine caldă sau cu colăcei anume făcuți și stropiți cu miere și împart la toată lumea. Petrecerea continuă așa.

La întoarcerea acasă, ia fiecare câte un tăciune, pe care îl aruncă în grădinile cu pomi, crezând că această datină ajută ca în vara viitoare să se obțină bogăție de rod.

Dumitru cel Nou se crede în popor că este fratele Sfântului Dumitru, și se ține pentru diferite boli sau lovituri.

0%

User Rating: Be the first one !

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

Apare sub egida Fundației Literar Istorice „STOIKA”

Independența prin cultură